

Γιώργος Λιοδάκης Αξιολόγηση ή εκδημοκρατισμός των πανεπιστημίων;

Οι προθέσεις και τα σχέδια του Υπουργείου Παιδείας, σχετικά με την επιχειρούμενη αξιολόγηση των πανεπιστημίων, αποσκοπούν, υποτίθεται, «στη συνεχή βελτίωση της ποιότητας του επιτελούμενου έργου και της εν γένει λειτουργίας των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης, όπως επίσης και στη διασφάλιση των προϋποθέσεων για την επίτευξη των στόχων τους και για την υποβοήθησή τους στην κατάρτιση των στρατηγικών και επιχειρησιακών σχεδίων τους και στην αποτελεσματική υλοποίησή τους» (Ημερησία, 2-3/6/01).

Όπως υποστήριξα, όμως, και σε άλλο σχετικό κείμενό μου (βλ. *Ουτοπία*, Νο 45, 2001), ο πραγματικός στόχος του εγχειρήματος, σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, δεν είναι η πραγματική ποιοτική αναβάθμιση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και των πανεπιστημίων (το ίδιο ισχύει σε μεγάλο βαθμό και για τις άλλες βαθμίδες της εκπαίδευσης). Ο πραγματικός στόχος της επιχειρούμενης αξιολόγησης είναι η θεσμική και λειτουργική αναδιάρθρωση, η βαθμιαία ιδιωτικοποίηση (από τα πάνω, από τα μέσα και από τα έξω) και ο καπιταλιστικός εκσυγχρονισμός της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, που συμπεριλαμβάνει βεβαίως την υποταγή, χειραγώγηση και ενσωμάτωση τόσο του διδακτικού προσωπικού όσο και των διδασκομένων. Ο δευτερευόν στόχος είναι η προσπάθεια «απορρόφησης» των σχετικών (κοινοτικών) κονδυλίων, τα οποία κατανέμονται για την επίτευξη των

παραπάνω στόχων, ή το «ξεκοκάλισμα», θα μπορούσε να πει κανείς, των σχετικών προγραμμάτων από διάφορους ημέτερους και επιτήδειους.

Αξίζει όμως να επισημάνουμε και ορισμένες κραυγαλέες αντιφάσεις, σχετικά με το εγχείρημα αυτό της αξιολόγησης. Ας σημειωθεί, πρώτον, ότι η «ανωτατοποίηση» των ΤΕΙ, που νομοθετήθηκε πρόσφατα (και έτσι όπως έγινε...), συνεπαγόμενη μια σκανδαλώδη ποιοτική υποβάθμιση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ΑΕΙ και ΤΕΙ), οδηγεί ταυτόχρονα στην απο-νομιμοποίηση της ασκούμενης πολιτικής σχετικά με την εισαγωγή θεσμών αξιολόγησης. Αλλά, σε μια κοινωνία που περισσεύουν η υποκρισία και ο φαρισαισμός, τέτοιες αντιφάσεις δεν ευαισθητοποιούν ορισμένους.

Είναι εντυπωσιακή, επίσης, η αντίφαση ανάμεσα στην επιδιωκόμενη αυτοτέλεια των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (ΑΕΙ), εννοούμενη κυρίως ως προς το οικονομικό της σκέλος, έτσι ώστε τα πανεπιστήμια να αναγκάζονται να προσφεύγουν σε επιχειρήσεις ή άλλες πηγές χρηματοδότησης, εκτός του δημόσιου προϋπολογισμού, και στην άνωθεν επιβολή μηχανισμών και διαδικασιών αξιολόγησης, όπως προβλέπεται από το σχετικό κυβερνητικό σχέδιο (ΕΣΑΠ, ΕΣΥΠ κ.λπ., βλ. *Ημερησία*, 2-3/6/01). Αλλά είπαμε... Ποιος μίλησε για παραπλανητικό φαρισαισμό;

Θα πρέπει να επισημανθεί, τέλος, ότι διαδικασίες αξιολόγησης υπάρχουν ήδη και λειτουργούν, όπως λειτουργούν, στα ΑΕΙ.

Αξιολόγηση γίνεται ήδη σε πολλαπλά επίπεδα και όργανα των ΑΕΙ (εκλεκτορικά σώματα, Γενικές Συνελεύσεις, Επιτροπές Ερευνών, Σύγκλητοι κ.λπ.). Το ζήτημα βέβαια είναι ότι, όπως είναι γνωστό, οι διαδικασίες αυτές δε λειτουργούν κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Μια πληθώρα πολιτικών και κομματικών παρεμβάσεων, κοινωνικών διαπλοκών, αντιδημοκρατικών πρακτικών, και μια περιφρόουσα ατμόσφαιρα ενός ακραίου ατομικισμού, χυδαίου οικονομισμού, και μια διευρυνόμενη κουλτούρα του τζόγου και της «αρπαχτής» υποσκάπτουν καθημερινά τη λειτουργία των πανεπιστημιακών οργάνων και υποβαθμίζουν την ποιότητα, τόσο του προσωπικού όσο και του συντελούμενου εκπαιδευτικού και ερευνητικού έργου. Χρειάζεται, μήπως, να παραθέσει κανείς εδώ μια ατέλειωτη σειρά τέτοιων περιστατικών ή πρακτικών; Νομίζω πως είναι γνωστά... Εκείνο, επομένως, που χρειάζεται δεν είναι η εισαγωγή νέων θεσμών (αγοραίας) αξιολόγησης, αλλά ο εκδημοκρατισμός των πανεπιστημίων, τον οποίο οι όψιμοι θιασώτες της αξιολόγησης αποτρέπουν πολλαπλά. Χωρίς εκδημοκρατισμό, τα όποια σχέδια και προγράμματα αξιολόγησης θα έχουν πενιχρά, στην καλύτερη περίπτωση, αποτελέσματα στην αναβάθμιση της ποιότητας. Η μεγαλύτερη επίδρασή τους θα είναι στην κατεύθυνση μιας αναδιάρθρωσης συμβατής με τις ανάγκες

της καπιταλιστικής συσσώρευσης και μιας ιδεολογικής νομιμοποίησής της.

Δεν πρέπει βέβαια να υπάρχουν αυταπάτες σχετικά με τις δυνατότητες και τα όρια του εκδημοκρατισμού μέσα στα πλαίσια των κυρίαρχων σήμερα καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής. Στα πλαίσια αυτών των κοινωνικών σχέσεων, της αντιφατικής και χαοτικής ανάπτυξης που οι σχέσεις αυτές συνεπάγονται, και του κοινωνικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος που σκιαγραφήσαμε παραπάνω, ο εκδημοκρατισμός δε θα μπορούσε να οδηγήσει πολύ μακριά ούτε και να διασφαλίσει τη σύγκλιση ανάμεσα στους στόχους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και στις πραγματικές ανθρώπινες ανάγκες, η οποία αποτελεί επίσης ουσιαστικό δείκτη ποιότητας του πανεπιστημιακού έργου. Μπορεί όμως να προσανατολίσει τον αγώνα για την επίτευξη ορισμένων άμεσων στόχων και να αποτελέσει ένα βασικό μέσο για την προώθηση των αναγκαίων κοινωνικών μετασχηματισμών.

Από τα παραπάνω προκύπτει σαφώς η ανάγκη αντίστασης στην προσπάθεια εισαγωγής θεσμών αγοραίας αξιολόγησης, από όλους τους εμπλεκόμενους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, και ενίσχυσης του αγώνα για τον εκδημοκρατισμό των πανεπιστημίων και τον αναπροσανατολισμό τόσο του εκπαιδευτικού όσο και του ερευνητικού τους έργου.